

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O'RTA MAXSUS
TA'LIM VAZIRLIGI**

QARSHI MUHANDISLIK - IQTISODIYOT INSTITUTI

"Gidravlika va gidroinshootlar" kafedrasি

Ro'yxatga olindi:
№ 1083
"29" 08 2022 yil

**Injenerlik konstruksiyalari
fanining SILLABUSI**

Bilim sohasi: 300 000-Ishlab chiqarish texnik soxa

Ta'lif sohasi: 310 000-Muhandislik ishi
340 000-Arxitektura va qurilish

Ta'lif yo'naliishlari: 5450400 - Gidrotexnika inshootlari va
nasos stansiyalaridan foydalanish (sirtqi)

Qarshi 2022-y

Fanning sillabusi Qarshi muhandislik iqtisodiyot instituti Kengashida (bayonnomma №_____, _____.____ yil) bilan tasdiqlangan va _____ raqam bilan ro'yxatga olingan fan dasturi asosida tuzilgan.

Fanning sillabusi, ishchi o'quv reja va o'quv dasturiga muvofiq ishlab chiqildi.

Tuzuvchilar:

G'ayimnazarov I.X. "Gidravlika va gidroinshootlari" kafedrasи katta o'qituvchisi.

*Hydrodynamics Faculty
Tashkent State University*

Chairman of the Scientific and Pedagogical Council

*Sh. Turdiyev - Head of the Chair
Candidate of Technical Sciences - 1990*

*Deputy Chairman of the Scientific and Pedagogical Council
Candidate of Technical Sciences - 1990*

O'quv- uslubiy boshqarma boshlig'i

Turdiyev Sh.R.

Kafedra mudiri

Eshev S.S.

Kurs:	Injenerlik konstruksiyalari
Kurs turi:	majburiy
Kurs kodi:	5450400 - Gidrotexnika inshootlari va nasos stansiyalaridan foydalanish (sirtqi)
Yil:	2022
Semestr:	7
Ta'lif shakli:	kunduzgi
Mashg'ulotlar shakli va ajratilgan soatlar:	120
Ma'ruza	6
Amaliy mashg'ulotlar	10
Laboratoriya mashg'uloti	-
Mustaqil ta'lif	114
Kredit miqdori:	4
Baholash shakli:	Yakuniy nazorat
Kurs tili:	o'zbek

Kursning maqsadi (KM)	
KM1	Fanni o'qitishdan asosiy maqsad – talabalarga suv xo'jaligida gidrotexnik inshootlari, nasos stansiyalari va gidroelektrostansiyalarning o'rni; ularning turini tanlash va joylashishi bilan bog'liq tabiiy sharoitlarni (relf, geologiya, gidrogeologiya, iqlim sharoitlari, maxalliy qurilish materyallari mavjudligi va boshqalar) baholash xususiyatlari; gidrotexnika inshootlari, nasos stansiyalari va gidroelektrostansiyalarning konstruksiyalarini loyihalash usullari, ulardan samarali foydalanish, gidrotexnika inshootlari, nasos stansiyalari va gidroelektrostansiyalarning atrof –muhitga ta'siri, texnik-iqtisodiy omillarini talablarga o'rgatish hamda ularni amalyotga tadbiq etish ko'nikmasini hosil qilishdan iborat.
	Fanining vazifasi – talabalarga suv xo'jaligi bino va inshootlarini qurishda, ta'mirlashda va rekonstruksiya qilishda ularning konstruktiv yechimlarini tahlil eta bilishni hamda vujudga keladigan texnik–iqtisodiy muammolarni mustaqil va oqilonal hal etishni o'rgatishdan iborat.
Kursni o'zlashtirish uchun zarur bo'lgan boshlang'ich bilimlar	
1	Talabalar fanni to'lik o'zlashtirishlari uchun kuyidagi fanlardan uz mutaxassisliklari doirasida maxsus bilimga va ko'nikmalarga ega bo'lishlari kerak: umum injenerlik fanlari (oliy matematika, fizika, nazariy mexanika, kimyo, chizmachilik va x.k.), qurilish materiallari va ashyolari, materiallar qarshiligi, qurilish mexanikasi, suv xujaligi inshootlari, zamin va poydevorlar.
2	Qurilish konstruksiyalari fani suv xo'jaligi qurilishidagi barcha bino va inshootlarining konstruktiv yechimlarini ishlab chiqishni va ularni hisoblash uslubiyatlarini o'rgatadi. Bundan tashqari amaldagi bino va inshootlarning ta'mirlash va rekonstruksiya qilishda yuzaga keladigan muammolarni injenerlik yechimlarini xal etishni o'rgatadi. Shuning uchun xam ushbu fan asosiy muhandislik fanlaridan biri bo'lib, ishlab chiqarishdagi muhandislik yechimlarini xal etishda katta ahamiyat kasb etadi

Mashg'ulotlar shakli va ajratilgan soatlari:	120
Ma'ruza	6
Amaliy mashg'ulotlar	10
Laboratoriya mashg'uloti	-
Mustaqil ta'limga	114
Kredit miqdori:	4
Baholash shakli:	Yakuniy
Kurs tili:	O'zbek

TA'LIM NATIJALARI (TN)

Bilimlar jihatdan:

TN1	-qurilish konstruksiyalarning asosiy turlarini; konstruksiyalarga ta'sir etadigan yuklarning normativ va hisobiy qiymatlarini; konstruksiya elementlarining hisoblash seximalarini turli xildagi konstruksiya elementlarini hisoblash asoslarini bilish va ularidan foydalana olishi.
TN2	-turli xildagi qurilish konstruksiyalari va ularning qo'llanilish soxalarini; har bir konstruksiya turlarining asosiy afzalligi va kamchiliklari; injenerlik konstruksiyalarini barpo etishda qo'llaniladigan asosiy materiallarning fizik-mexanik xossalari; konstruksiyaga ta'sir etadigan yuklar va ularning turlari; injenerlik konstruksiyalarning hisoblash usullarini; konstruksiya elementlarini biriktirish usullari; gidrotexnika qurilish sohasida ilmiy-texnik rivojlanishning asosiy yo'nalishlari; O'zbekiston Respublikasida gidrotexnika qurilishining ahamiyati va kelajagi; gidrotexnika inshootlarning turlari va konstruksiyalari; gidrotexnika inshootlarini hisoblash uslublari; suv olish inshootlarining ishlash prinsiplari; suv omborlari gidrouzellarning ishlash prinsiplari haqida tasavvurga ega bo'lish;
TN3	-qurilish konstruksiyalarini loyihalashga oid meyoriy hujjatlarni; gidrotexnika inshootlarni loyixalash metodikasini; gidrotexnika inshootlarini zamonoviy loyihalash, qayta qurish va qurish usullarini; kanallarda inshootlarni loyihalash va qurish usullarini; suv olish inshootlarini loyihalash va qurish usullarini; suv ombori gidrouzellarni turli xildagi injenerik konstruksiyalarini barpo etish uchun materiallarni to'g'ri tanlay bilish konstruksiya elementlarini mustahkamligini va ustuvorligini tekshirish; konstruksiya elementlarining mustahkamligini oshirish va tannarxini kamaytrish; bino va inshootlarning amaldagi konstruksiyalarini taxlil etish; injenerlik konstruksiyalarini loyihalashda maqbul echimlarni aniqlash ko'nikmalarga ega bo'lish kerak.
Ko'nikmalar jihatdan:	
TN4	Qurilish konstruksiyalari, Metall konstruksiyalar. Po'latlar va ularning markalari, ximyoviy tarkibi va fizik-mexanik xossalari;
TN5	Metall konstruksiya elementlarini biriktirish va metall konstruksiya elementlarini biriktirish vositalari. Konstruksiya elementlarini payvandlab biriktirish. Payvandlash usullari. To'sinlar po'lat kolona va fermalar.
TN6	Temir-beton konstruksiyalar taylorlashda qo'llaniladigan beton va armaturalarning hususiyatlari va tasnifi. Betonlarning, armaturalarning va temirbetonlatning tasniflari va asosiy xossalari. Betonlarning tasnifi (klassifikasiya). Betonning mustahkamligi. Betonlarning deformasiyasi. Temerbetonning kirishishi, ko'pchishi va oquvchanligi. Gidrotexnik betonning hu-susiyati. Betonlarning sinfi va markasi;

KURS MAZMUNI

Mashg'ulot shakli: Ma'ruza (M)

	<p>Qurilish konstruksiyalari va ularni barpo etishda qo'llaniladigan asosiy materiallar Metall konstruksiyalar. Po'latlar va ularning markalari , ximyoviy tarkibi va fizik-mekanik xossalari.</p>
M1	<p>Metall konstruksiya elementlarini biriktirish. Metall konstruksiya elementlarini biriktirish vositalari. Konstruksiya elementlarini payvandlab biriktirish. Payvandlash usullari.</p> <p>Payvandlash uchun qo'llaniladigan materiallar, ularning turlari va tasniflari. Payvand choklarning turlari va ularga qo'yiladigan talablar. Payvand choklarining hisobi. Boltli va parchin mixli birikmalarning loyihalash va hisoblash asoslari.</p>
M2	<p>To'sinlar po'lat kolona va fermalar. To'sinlar va to'sinlar konstruksiysi. To'sinlarning turlari va to'sinlar panjarasi. To'sinlarning ko'ndalang kesimlarini tanlash. Prokat va yig'ma to'sinlarning konstruksiyalari va hisobi. Yig'ma to'sin elementlarining ustuvorligini tekshirish.</p> <p>Po'lat fermalar. Fermalarning turlari va foydalanish soxalari. Fermalarning shakillari, balandligi, panjaralar tizimi va aloxida element-larning uzunligi. Storapilo fermalari va ularni o'zora tutashtiruvchi bog'lamalar.</p> <p>Zatvor turlari va konstruksiyalari. Gidrotexnika inshootlarining suv to'sqichlari (zatvorlar). Gidrotexnika inshootlarida qo'llaniladigan suv to'sqichlar va ularning turlari.</p> <p>Yassi va segmentsimon suv to'sqichlar haqida umumiy ma'lumotlar. Ularning asosiy elementlari. Suv to'sqichlarga ta'sir etuvchi yuklar va ularning turlari.</p> <p>Temerbeton konstruksiyalar.Temirbeton konstruksiyalar xaqida umumiy ma'lumot. Temirbeton konstruksiyalar xaqida umumiy ma'lumot. Temir-beton konstruksiyalar turlari. Oldindan zo'riqtirilgan temerbeton konstruksiyalar Oldindan zo'riqtirish usullari. Yaratilish tarixi. Afzalligi va kamchiligi. Foydalanish sohalari.</p>
M3	<p>Temir-beton konstruksiyalar taylorlashda qo'llaniladigan beton va armaturalarning hususiyatlari va tasnifi. Betonlarning, armaturalarning va temirbetonlatning tasniflari va asosiy xossalari. Betonlarning tasnifi (klassifikasiya). Betonning mustahkamligi. Betonlarning deformasiyasi. Temerbetonning kirishishi, ko'pchishi va oquvchanligi. Gidrotexnik betonning hu-susiyati. Betonlarning sinfi va markasi</p> <p>Armaturalar va armatura buyumlar. Armaturalarning tasnifi. Armaturalarning o'zaro biriktirish usullari</p> <p>Temirbeton poydevorlar. Temir-beton poydevorlar xaqida umumiy ma'lumotlar. Aloxida poydevorlar va ularning konstruksiyalari. Aloxida poydevorlarning hisobi.</p> <p>Temirbeton tirkak devorlar. Tirkak devorlarning turlari. Burchaksimon tirkak devorlar va ularning konstruktiv elementlari. Burchaksimon tirkak devorlarning hisoblash asoslari. Qovurg'ali burchaksimon tirkak devorlar. Nov konstruksiyalari va ularning hisobi.</p> <p>Temirbeton quvurlar. Temir-beton quvurlarni qo'llanish soxalari. Temirbeton quvurlarni ish-lash sharoitlari. Bosimli va bosimsiz dumoloq kesimli quvurlarning konstruksiyalari. Ko'ndalang kesimi to'g'ri to'rtburchak shakil-dagi quvurlarni konstruksiyalash. Temirbeton quvurlarni hisoblsh asoslari.</p> <p>Temirbeton novli kanallar. Novli konstruksiyalari. Novlarni tutashtirish usullari va tayanchlari. Novlarni konstruksiyalash va hisoblash.</p>

Mashg'ulot shakli: Amaliy mashg'ulot (A)

A1	<p>Po'lat prokatlarning asosiy turlari va tasniflari. Po'lat prokatlarning sartament-larini o'rganish. Po'lat prokatlarning tasniflarini o'rganish.</p> <p>Yuklarning va qarshiliklarning normativ va hisobiy qiymatlarini hisoblash. Metall konstruksiya elementlarini turli zo'riqqanlik xolatlarida xisoblash namunalari.</p>
A2	<p>Metall konstruksiya elementlarining hisoblash asoslari. Metall konstruksiya elementlarini loyihalash va hisoblashda qo'llaniladigan meyoriy xujjatlar bilan tanishish.</p> <p>Metall konstruksiya elementlarini biriktirish usullari va ularning hisobi. Metall konstruksiya elementlarini biriktirishda qo'llaniladigan materiallar va vositalar bilan tanishish. Boltli va parchin mixli birikmalarni hisoblash. Payvand choklarining konstruksiyasi va ularning hisobi.</p>
A3	<p>Po'lat to'sinlarni konstruksiyalash hisobi. Prakat to'sinlari hisoblash. Yig'ma to'sinlar konstruksiyasi va ularning hisobi. To'sinlarning ko'ndalang kesimlarini tanlash.</p> <p>Po'lat kolonnalarini loyihalash va ularning xisobi. Siqilishga ishlaydigan elementlarni loyihalash namunalari. Siqilishga ishlaydigan elementlarning ko'ndalang kesimini tanlash. Siqilgan elementlarning mustahkamligini xiso-blash va ularning ustivorligini tekshirish.</p>
A4	<p>Gidrotexnika inshootlarining suv to'sqichlarini loyihalash va ularning xisobi. Yassi po'lat suv to'sqichning asosiy elementlarini konstruksiyalash. Metall konstruksiyalarning texnik-iqtisodiy ko'rsatgichlarini aniqlashga oid misollar.</p> <p>Qurilishbop yog'ochlarning fizik mexanik ko'rsatgichlari. Yog'och konstruksiyalar barpo etishda qo'llaniladigan asosiy yog'och materyallarning xillari va namunalari bilan tanishish. Yog'ochlarning turli zo'riqqonlik xolatlaridagi normativ va hisobiy qarshiliklarni xisoblash.</p> <p>Beton va armaturalarning tasniflarini taxlil etish. Temir-beton konstruksiyalarni qurishda qo'llaniladigan beton va armatura namunalari bilan tanishish.</p>
A5	<p>Temir-beton konstruksiyalarni hisoblash usullari va asosiy meyeriy hujjatlar. Temir-beton elementlarini xisoblashda qo'llaniladigan meyeriy hujjatlar bilan tanishish. Temir-beton konstruksiya elementlarini chegaraviy xolatlar bo'yicha xisoblash asoslari.</p> <p>Temir-beton tirkak devorni loyixalash va xisoblash. Burchaksimon temir-beton tirkak devorlarni xisoblash.</p> <p>Qavurg'ali burchaksimon tirkak devorlarni xisoblash asoslari.</p> <p>Temir-beton quvurlarni loyihalash va hisoblash.</p> <p>Bosimli va bosimsiz ishlaydi-gan, ko'ndalang kesimi aylana shakildagi temir-beton quvurlarni xisoblash. Ko'ndalang kesimi to'g'ri to'rtburchak shaklidagi quvurlarni xisoblash.</p> <p>Temir-beton novli kanallarni loyixalashh va xisoblash. Temir-beton novli kanallar konstruksiysi va ularni konstruktiv elementlarini loyixalash va xiso-blash.</p>

Fan bo'yicha talabalar o'zlashtirishini baholash tizimi Baholash tartibi va mezonlari

Talabalarning har bir semestrda fanlarni o'zlashtirishi har bir baholash turlari bo'yicha: 5 (a'lo), 4 (yaxshi), 3 (qoniqarli) va 2 (qoniqarsiz) ko'rinishida baholanadi. 5, 4 va 3 baholar ijobiy hisoblanadi. Baholashda raqam va matn bir xil talqin etiladi.

Talabaning fan bo'yicha o'zlashtirishini baholashda quyidagi mezonlar tavsiya etiladi:

5 (a'lo) baho:

- xulosa va qaror qabul qilish;
- ijodiy fikrlay olish;
- mustaqil mushohada yurita olish;
- olgan bilimlarini amalda qo'llay olish;
- mohiyatini tushunish;
- bilish, ifodalash, aytib berish;
- fan bo'yicha tasavvurga ega bo'lish.

4 (yaxshi) baho:

- mustaqil mushohada yurita olish;
- olgan bilimlarini amalda qo'llay olish;
- mohiyatini tushunish;
- bilish, ifodalash, aytib berish;
- fan bo'yicha tasavvurga ega bo'lish.

3 (qoniqarli) baho:

- mohiyatini tushunish;
- bilish, ifodalash, aytib berish;
- tasavvurga ega bo'lish.

2 (qoniqarsiz) baho:

- fan dasturni o'zlashtirmaganlik;
- fanning mohiyatini bilmaslik;
- aniq tasavvurga ega bo'lmaslik;
- mustaqil fikrlay olmaslik.

Amaliy, laboratoriya mashg'ulotlari va mustaqil ta'lim topshiriqlari va OB 5 baho (ball) lik tizimda ushbu fandan o'tkaziladigan Yabga qadar bo'lgan muddatda topshirilishi shart. Ushbu muddatda ularni ijobjiy bahoga topshirmagan talaba bu fandan o'tkaziladigan Yabga kiritilmaydi va akademik qarzdor hisoblanadi.

Uzrli sabablarga (talabaning kasal bo'lishi, yaqin qarindoshlari oilasida favqulodda holatlar, yashash joyi bilan bog'liq muammoli vaziyatlar, respublika va xalqaro miqyosdagi tadbirlarda ishtirop etish) ko'ra baholashlarda ishtirop etmagan talabaga, o'qishini boshlab asoslovchi hujjatlarni taqdim etgan taqdirda, fakultet dekani farmoyishi bilan baholashlarni muddatlari ko'rsatilgan (o'quv yili semestri davomida) shaxsiy grafik asosida topshirishga ruxsat beriladi.

Kuzgi semestr natijalari bo'yicha akademik qarzdorligi 3 tagacha bo'lgan talabalarga bir oy gacha, bahorgi semestr natijalari bo'yicha akademik qarzdorligi 3 tagacha bo'lgan talabalarga, bitiruvchi kursdan boshqa kurs talabalariga yangi o'quv yili boshidan qayta topshirishga qo'shimcha bir oy muddat beriladi. Akademik qarzdorligi 4 ta va undan yuqori bo'lgan talabalarga qayta topshirishga ro'xsat berilmaydi va rektorning buyrug'i bilan kursdan

qoldiriladi.

Berilgan muddatda akademik qarzdorlikni qayta topshirishlar soni 2 martadan oshmasligi kerak. Ikkinci qayta topshirish fakultet dekani tasdiqlagan komissiya tomonidan qabul qilinadi.

Qo'shimcha muddatlarda ham akademik qarzdorlikni bartaraf etmagan talaba fakultet dekani tavsiyasiga ko'ra belgilangan tartibda rektorning buyrug'i bilan kursdan qoldiriladi.

Talaba baholash natijalaridan norozi bo'lsa, fan bo'yicha baholash turi natijalari e'lon qilingan vaqtidan boshlab 24 soat mobaynida fakultet dekaniga ariza bilan murojaat etishi mumkin. Bunday holda fakultet dekani taqdimnomasiga muvofiq rektor buyrug'i bilan 3 (uch) a'zodan kam bo'lмаган таркібде апеллятсыя комісіясы ташкіл етілді.

Apellyatsiya komissiyasi talabalarning arizalarini ko'rib chiqib, 2 kungacha bo'lган muddatda o'z xulosasini bildiradi. Fan o'qituvchisining qo'ygan bahoni asoslovchi qisqa ma'lumotini oladi.

Apellyatsiya komissiyasi o'z xulosasida baholash jarayoni mazkur Nizom asosida o'tkazilganligi yoki Nizom talablari buzilganligi yoxud baholash to'g'riliqi (noto'g'riliqi) to'g'risida xulosa beradi.

Apellyatsiya komissiyasi xulosasiga ko'ra Nizom talablari buzilgan yoki baholash noto'g'ri bo'lган deb topilgan taqdirda, mazkur komissiya qarori bilan baholash qayta o'tkaziladi.

Kursda qoldirilgan talaba fan(lar)ni o'zlashtirmagan semestr boshidan to'lov-kontrakt asosida o'qishini davom ettiradi va mazkur semestr bo'yicha o'quv rejada belgilangan ammo o'zlashtirilmagan barcha fanlarni qayta o'zlashtirishi hamda baholanishi talab etiladi.

Talaba OB dan 3, 4 yoki 5 baho olgan taqdirda, ya'ni ijobjiy baholanganda uni qayta topshirishga yo'l qo'yilmaydi.

Agar talaba yozma nazorat ishlarini OB yoki YAB topshirmagan bo'lsa, u holda qaydnoma (Elektron tizim)ning ushbu talabaga mos keluvchi qatordagi tegishli katakda "0"(nol) deb yoziladi.

Asosiy adabiyotlar

1	Asqarov B. "Qurilish konstruksiyalari", T. 1995, 430 c.
2	Saydullaev Q., Shukurova K. "Metall konstruksiyalari", T. "Fan va texnologiya", 2010, 270 bet.
3	Asqarov B.A., Nizomov SH.R. "Temir-beton va tosh-g'isht konstruksiyalari", T. Iqtisod-moliya, 2008, 435 bet.
4	Ashrabov A.A., Zaysev Y.V. "Qurilish konstruksiyalari", T. 1988.

Tavsiya qilinadigan qo'shimcha adabiyotlar

1	Mirziyoyev SH.M. Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatining birgalikda barpo etamiz. O'zbekiston Respublikasi prezidentining lavozimiga kirishish tantanali marosimiga bag'ishlangan Oliy Majlis palatalarining qo'shma majlisidagi nutqi.
2	Mirziyoyev SH.M. Qonun ustuvorligiva inson manfaatlarini ta'minlash
3	Mirziyoyev SH.M. Buyuk kelajagimizni mard va oljanob xalqimiz bilan birga quramiz.
4	O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi to'g'risida.

5	Bergen R.I.va boshqalar “Injenerniye konstruksii”, M. 1989, 415 c.
6	Baykov V.N., Sigalov E.YE. “Jelezobetonniye konstruksii”, M. 1991, 766 c.
7	Karlsen G.G., Slitskouxov Y.V. “Konstruksii iz dereva iz plastmassi” M. 1986, 324 c.
8	Kudzis A.P. “Jelezobetonniye i kamenniye konstruksii”, M. 1988, 318 c.
9	Bakiyev M., Muslimov T. “Injenerlik konstruksiyalar”, T. 2013, 215 bet.
10	“Yassi po‘lat suv to‘sqichlarni loyihalash” uslubiy qo‘llanma, Muslimov T.D, Maxkamova M.A, T. 2001.
11	Design of strutural elements, Chanakya Arya, 2009. Design of reinforced con-crete, J.C.McCormac, 2014
12	KMK 2.03.01-97. Beton va temir-beton konstruksiyalar.
13	KMK 2.01.07-96. Yuklar va ta’sirlar.
14	KMK 2.03.05-97. Pulat konstruksiyalar.
15	KMK 2-06.08-97 “Бетонные и железобетонные конструкции гидротехнических сооружений”. Т., 1997.

Axborat manbalari

10	www.gov.uz – O‘zbekiston Respublikasi xukumat portali.
11	www.lex.uz – O‘zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari ma’lumotlari milliy bazasi.
12	www.geoprofi.ru
13	www.moldembassy.ru
14	http://www.energy.narod.ru
15	www.vsestroy.ru
16	www.vniig.ru
17	www.ziyo.net
18	qmii.uz

Dastur mualliflari:	G’ayimnazarov.Israil.Xoliqovich
E-mail:	gayimnazarov@bk.ru
Kafedra nomi va manzili:	Gidravlika va gidroinshootlar, 1-o’quv binosi, 136-xona